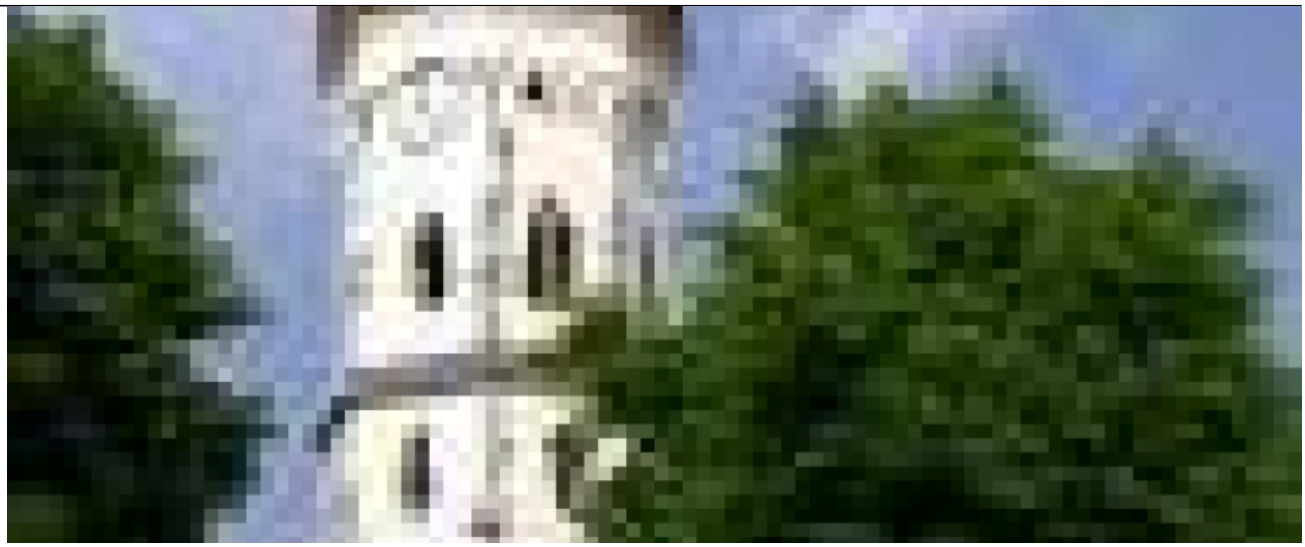

A gyöngyöspatai templom

2009 november 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Gyöngyöspata háromezer lakosú nagyközség a Mátra délnyugati lábánál, fontos országút mentén, a Danka- és a Zám-patak találkozásánál. Mindkét vízfolyást szép régi k?híd íveli át: a Danka-patak fölötti – kétnyílású – 1823-ban, a másik 1830-ban készült. Pata a XV–XVII. században Heves vármegye harmadik legrangosabb települése volt az érseki székhely, Eger és Gyöngyös mez?város mögött. A helység névadója a honfoglaló Aba nemzetségb?l származó Pata vezér, aki szerepel Anonymus krónikájában is.
Pata ?si várát a falu fölötti fennsíkon az 1970-es években tárták fel. A hat-hét lépés szélesség? árkon belül agyagba ágyazott, négyszáz méter kerület? k?fal és palánk fogta körül a X. századi er?dítményt, amelyt?l nem messze egy XI. századra keltezett körtemplom alapfalát és pillérlábait is megtalálták a régészek. Ez utóbbi, Szent Péter titulusú rotunda a Pata-utód Aba Sámuel király személyéhez köthet?, míg a község legkorábbi egyháza a jelenlegi, Mária születésének szentelt plébániatemplom helyén épült valamikor az 1100–1200-as évek fordulóján. Az egyhajós, félköríves szentély? kis templom elé vaskos, román stílusú tornyot emeltek, ennek k? alapját látjuk a gótikus torony tövénél. A tatárjárás után el?bb észak felé szélesítették a hajót egy – Szent András tiszteletére szentelt – kápolnával, majd az els? épülett?l délre egy kora gótikus formájú, sz?kület nélküli, sokszögzáródású szentély? új templomot építettek. Ezt a XIV. századi esperesi rangú egyházat ezután tovább b?vítgették, majd a következ? évszázadban elérkezett a gyöngyöspatai templom építéstörténetének fénykora.
A Károly Róberthez h? patai kegyúr, a Demeter famíliából származó Nekcsei Demeter tárnokmesteri rangot kapott az Anjou uralkodótól. A család emelkedése az 1400-as évek elején megtört, de Gyöngyöspata új urai, a Kompoltiak, Szécsényiek és Gúti Országhok tovább folytatták az építkezések b?kez? támogatását. 1460-ban kezd?dött az a nagyszabású templomátalakítás, amelynek eredményét ma is láthatjuk. A több periódusban keletkezett hajót kiszélesítették, s jókora oktogonális szentélyt kapcsoltak hozzá. A nyugati karzat elé fölül nyolcszögszelvény?, szürke mátrai bazalttufából falazott tornyot emeltek – felt?n?en hasonlót a korabeli gyöngyössolymosi toronyhoz (amelyet sorozatunk el?z? részében mutattunk be). Az itt nyíló nyugati kapuzat fekete bazaltk? keretezése a Mátyás kori nagyszabású gótikus építkezések – Kassa, a felvidéki bányavárosok, Brassó – elegáns stílusát mutatja e kis mez?városban.
A gyöngyöspatai templom mindenestül hazánk egyik legtüneményesebb középkori m?emléke. Belseje valóságos múzeum: az építészeti részletek – csúcsíves k?boltozatok, ajtók, ablakok, faragott mérm?vek, címerek, sírkövek és szentségtartó fülke –; a gótikus és renszánsz falfestmények, becses barokk oltárok és berendezési tárgyak gazdag tárháza. Kiemelked? m?vészettörténeti és szakrális jelent?ség? az úgynevezett Jessze fája f?oltár, amely Sz?z Mária, illetve a názáreti Jézus leszármazását ábrázolja. A török veszély elmúltával visszatért hívek lengyel mesterekkel faragtatták az 1600-as években. A k? oltárasztalon Izajás (Ézsaiás, népies nevén: Jessze) ószövetségi próféta életnagyságban kifaragott faszobra fekszik, amelynek a törzsökéb?l sarjad a kétfelé ágazó, felül összefonódó nemzetségfa. Az ágakon a szent család bibliai ?seinek, köztük Salamon és Dávid királynak mellszobra, középütt Mária születésének barokk olajképe látható.
A gyöngyöspatai templomot, falfestményeit, oltárait és értékes felszerelési tárgyait az 1970-es években mintaszer?en restaurálták, s azóta is rangjához méltóan vigyázzák.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló